

bentem in te post Deum fiduciam non relinuas, et **A** vinam reppromissionem redde participem. quem religionis titulis insignisti, religiosorum in di-

OPUSCULUM QUARTUM.

' DE VITA BEATI ANTONII MONACHI LERINENSIS '.

PRÆFATIO.

Ut præliantes assurgunt buccinis; ut equorum ce-
lritas ad potiorem cursum ferrata calce provocatur:
ita dum majorum virtus sollicitat, ingenia novella
confortat. Qui cana exercitia et veterum gesta re-
legit, ad disciplinarum frugem propositis laudum præ-
miis inardescit. Imago præcedentis gloriæ, ut ad po-
steros veniat, linguarum catena retinetur: non licet
per ætates perire, si quid lectio serenis actibus amica
susceperit. Itaque eloquentiæ diuturnitas, mortalis
naturæ sine congressionis periculo vincit angustiam,
per quam optimorum conversatio, ipsis decidentibus,
nescit occasum. Restituetur quidem corpus origini,
et destinatus a superis spiritus ad proprium recurrit
auctorem: quorum tamen probitas libris mandata
fuerit, eorum vitalis est obitus. Dicat forsitan inter-
pres austerior: Abjurat prædicationis dulcedinem
perfuncta mens sæculo, et carnis vinculis absolutus
non desiderat quæ inter incerta mundi gessit, agnosci:
sed illos humanus carcer, sine libertatis dispendio,
refudit opifici: dum inter polluta gradiens, nitorem
suum anima Deo nostro intenta geminavit; et per
mandatorum cœlestium lineas lenocinantem hujus
lucis non sensit errorem. Nobis vero ista reviviscant,
nobis profutura serventur; quibus si a studio deest
sectari meliora, de illorum qui faciem conversationis
suz præferunt, venire debet exemplo. Tu autem, ve-
nerabilis abbas Leonti, qui id mihi operis injunxisti,
adjuva oratione titubantem, et siccitatem styli san-
ctarum precum imbre locupleta: facies enim, ut con-
fido, meritis præcipuum, quod aggredi me ipse jus-
sisti. Pronum est, beatitudini tuæ jejunam eloquentiam
secundis innocentæ ferculis ampliare: credite mihi,
vos respiciet extortæ aut culpa, aut genius dictionis:
cujus nisi substantiam religiosa auctoritate firma-
veris, videbitur iudicii tui clauda fides delegisse mi-
nus idoneum, cui venerandi laboris provinciam com-
misisti.

Igitur beati Antonii narraturus insignia, primum
Spiritus sancti mihi majestas invocanda est, ut qui
illum rebus divitem fecit, me in his explicandis per
linguæ frena moderetur, et laborum sordes prophe-
tici carbonis diluere maturet incendio, ne conscientiaz
nebulis lucem conversationis illius, aut amplissimis
pauperem faciam laudibus, aut infantia arente deve-

¹ De vita beati Antonii] Beatum hunc virum, quem
paucis post obitum annis primum omnium celebravit
Ennodius, jure quodam sibi vindicant tres provinciæ:
ortum Pannonia, potiorem vitæ partem Italia, obitum
et sacras corporis exuvias Gallia. Natus quippe in
Valeria Pannoniæ, atque a beato Severino primum
abbate, deinde a Constantio episcopo Laureacensi
patruo suo institutus, inde in Italiam profectus est:
atque in valle Tellina, qua Abdua fluvius, priusquam

nustem. Benedicatur indivisa Trinitas Deus noster,
qui servum suum Antonium, tanta virtutum dote sub-
limem, circa Danubii fluminis ripas in civitate Vale-
ria, Secundino patre lucis januam jussit in-
trare. Qui quamvis de splendore natalium conscientiz
jubar hauserit, tamen fulgorem stirpis præcipue
morum radiis obumbravit, vincens decorem sangui-
nis ingenii claritate; dum coruscantem germinis sui
lampadam actuum serenitate transcendit; et factus
est victor stemmatis sui, per quod universos nascendo
superavit. Qui dum adhuc de matris penderet ube-
ribus, quem præcivit Dei gratia, non reliquit: nec
passa est inopem favoris existere dispensatio cœle-
stis, quem remunerandis plenum studiis approbavit.
Qui ne sancti instituta propositi per parentum blan-
dimenta frangeret, annorum ferme octo genitoris tu-
tela nudatus est: mox tamen ad illustrissimum virum
Severinum ignara fuci ætas evolavit: qui dum eum
mulceret oculis, futura in puero bona quasi transacta
relegebat. Fuit enim, cujus meritis nihil esset abscon-
ditum. Ille hunc sibi futurum participem, pia ubique
voce prædicabat: credo, ut incipientis tirocinia spes
annuntiata solidaret.

Sed postquam beatus vir humanis rebus exemptus
est, Constantii antistitis ea tempestate florentissimi,
junctus obsequiis, gloriosis operibus vitæ rudimenta
dedicavit: qui eum inter ecclesiasticos exceptores
cœlestem militiam jussit ordiri: erat enim venera-
bilis sacerdos Antonii nostri patruus. Sed nunquam
ille magisterii rigorem consanguinitatis lege molli-
vit: nec fecit securum de necessitudine discipulum
non timere, cui gratiam doctoris nisi censura non
præstitit. Tantus fuit circa sectatorem diligentiz
modus, quantum judicia contulerunt: meritum suum
in facie monitoris agnovit. Sed jam peccatorum con-
summatio Pannoniis minabatur excidium. Nam suc-
cisa radice substantiæ regionis illius status in primum
deflexerat. Per incursus enim variarum gentium quo-
tidiana gladiatorum seges messem nobilitatis abscide-
rat, et secundas humani generis terras ira populante
desolabat. Jam Franci, Heruli, Saxones, multipli-
ces crudelitatum species belluarum more paragebant:
quæ nationum diversitas superstitiosis mancipata
culturis, deos suos humana credebant cæde mulceri:
nec unquam propitia se habere numina, nisi cum ea
æqualium cruore placassent: cessare confidebant

Larium subeat, decurrit, cum Mario presbytero ali-
quandiu versatus, inde rursus emigrans, ad Larium
lacum, haud procul a sancti Felicis Comensis mar-
tyris sepulcro sedem fixit, clarissimamque nominis
famam adeptus est. Quam ut declinaret, Lerinensem
denique maris nostri insulam petiit, in eaque vitæ
cursum inter sanctissimos ejus ævi monachos biennio
peregit.

² In martyrologio Romano die 28 Decembris.

Iram cœlicolum innocentis effusione sanguinis, qui ut in gratiam redirent cum superis suis, propinquo-
rum consuerant mortes offerre : quoscunque tamen
religiosi titulus declarabat officii, hos quasi sereniores
hostias immolabant, æstimantes, quod piorum
jugulis divinitatis cessaret indignatio, et fieret ma-
teria gratiæ locus offensæ. Inter quas temporum
procellas Constantius pontifex, ne quid in mundo
haberet subsidii, terra ¹ hostilibus deputata, hu-
mana lege liberatus est.

Post cujus resolutionem, Antonium nostrum fa-
muli ad Italiæ partes quibus cœlitus fuerat deputatus,
Christo duce perducunt. Principe loco Tellinæ vallis,
quæ id sortita est vocabuli, limen ingreditur : quam
montium ex utroque latere brachiis fabricata naturæ
ditat amœnitas, et de verticibus secundis amnium
plebe locupletat uber solum : quod avaris respondet
juxta desideria immoderata cultoribus, non tamen
ita aristas prægravidum aut dotatum pascuis, aut
arbustis compositum, aut fluminibus lætum, ut non
plus supervenientis personæ gratia præstaret, quam
ipsius originis variata et distincta formositas. Illic
Mario presbytero qui spiritibus immundis domina-
batur, adjunctus est : quia hæc est rerum conditio,
ut novi hominis mores divulget inventa sodalitas :
et qui ignoratur per originem, similium clarescat
affectu. Deprehenditur mens secreta per socios, et
cui non licet ad liquidum supervenientis æstimare
conscientiam, conceditur ut de suis deprehendat ex-
ternos. Nam cum eum beatus Marius illis oculis
quibus mentes videntur, inspiceret, et interioris
decorem hominis absconditis percontaretur obtutibus,
voluit eum clericorum sociare collegio, et inter ec-
clesiasticos cœtus præstantem meritis dedicare per-
sonam. Sed fugit honorem, velut veneni poculum,
qui semper potentiam creditur subjacere, et servire
patienter prætulit regali dominatui.

Ne tamen diu humanæ conversationis mixtus ille-
cebris, societatem contagionis hauriret, elegit seces-
sum haud procul a beati martyris Felicis sepulcro,
ubi Larius Jonii marmoris minas deponit; quando
ne evagetur longius, objectis ripis resistunt frena
telluris. Illic inserto nubibus vertice mons coruscat,
qui sublimitate sua vincit aspectum. Sed quam su-
perbus est magnitudine, tam difficilis ascensu. Nam
nullis ante monachum nostrum patuit gressibus; nec
per prærupta saxorum humani generis admisit, for-
midine repugnante, vestigium. In præcisis cautibus
tuta feris longum præbuit nullo exterrente cubilia;
eo bestiis blandior, quo terribilus agricolarum mi-
natur excursui. In hoc Dei famulus sedem diligit, in
quo sola fuit placendi causa, quia nequaquam leno-
cinabatur aspectibus. Nihil secum amplius, nisi parum
leguminis et lignonem quo terram sollicitaret, de
mandi beneficiis assumens; dedicavit callem subjecta
asperitate nescitum. Juga illa indomitam naturæ
legem Antonio congregiente perdidit: reserata
itinerâ post ingressum ejus patuere cupientibus. In-

A venit illic tamen duos ænes, quos jam ita inter lustra
belluarum habitatio longa miscuerat, ut nihil de illis
mundo fama nuntiaret : quorum vitam scientiamque
plene videor elocutus, cum expetitam pro Dei timore
habitationem sine nube vulgavi. Brevi post, horum
unus assumptus est, et terreni carceris mole depo-
sita, ætheriam valetudinem felix anima resumpsit :
nam absolutionis ejus tempore columna ignea beati
Antonii oculis est ingesta, ad cœlum usque pertin-
gens : credo, ut venerabilis viri fides, et ardor ille
vitiorum decoctor typico monstraretur incendio. Tunc
dum ibi Deo cultor tota disciplinis cœlestibus virium
suarum vela laxaret, et per sinus animæ corporisque
extrudentia paleas flabra susciperet : cujus vigiliis,
jejunia, lectionis assiduitatem jure replicarem, nisi
B haberem digniora memoratu. Nunquam ille cibum
sumpsit, nisi fatiscente corpusculo, nunquam nisi
exemptis officii muniis, sollicitudinem quiete laxavit.
Sed quid retexam, quæ perfectionis habuerit instru-
menta perfectus, aut per quos gradus ad celsa con-
scenderit, quem liquido declaratum est obtinere
sublimia? Scivit ille sic per labores varios discipli-
narum lineamenta sectari, ut nunquam assumeret
arrogantiam de labore : et cum omnia essent digna
præconiis quæ gerebat, dispendium virtutis credidit
fuisse laudatum. Sic totum de ejus actibus opinionis
luce radiabat, ut nihil præberetur ostentui : præmi-
nebat censura mentis in corpore, et iracundiam quam
contra culpas anima ejus susceperat, facies infucata
pingebat. Videres adversus flagitia mundana torvos
C oculos, et indefessa contra sæculi blanditias Christi
militem bella tractare. Quando illa imago statum
suum resolvit in risum, et ab ordinis proprii rigore
lætitia debilitate confracta est? Interea dum velut
obsignatum monachi in universis implet officium,
vir quidam quem sponsæ suæ amor in facinus impu-
lerat, et ad effusionem humani sanguinis affectu et
indignatione provocarat; dum conscientiam se cre-
didit fugere mutatione terrarum, et in aliis pro-
vinciæ partibus innocentiam reperiri quam furore
duce perdidit, velatum simplicitate ad secreta
eremi portavit homicidam, putans in Dei obsequio
constitutis de actibus suis præter effigiem nil patere.
Artifici humilem simulavit obtutu; et per dolosi
commenta consilii, fabricata subjectione compositus,
cautioribus scelerum sordes texit obstaculis. Difficile
est præter Deum deprehendere, quidquid obsequendi
argumentis involvitur : proinde flagitium celat ab-
jectio : raro in lucem erumpunt crimina, quæ auctor
obtemperandi scierit fuco sepelire. Protinus tamen
adfuit ille index consuetus, et latentis secreta con-
scientiæ divinæ vocis clave reseravit; in his sermo-
nibus adorsus Antonium, quando eum plus quam
homo possit docuit cognovisse, illum denudans, qui
crasso indumento latronem tegebat : « Cave, in-
quiens, ne tanti criminis reum sancto velis miscere
collegio : ne lupum ovibus, agnis viperam negligens
æstimator adjungas. Iste animam Dei manibus con-

¹ Schot., *hostibus*.

cessam per ensi fragmenta gutturis effugavit, et inter necivo fratris furore constricti vitam e sedibus suis, dum infert faucibus vincula, dissolvit: hunc debitum exitum sequitur, nec a jugo supplicii erit alienus qui humano sanguini non peperit: misericordia est, circa facinorosos servata districtio. Ergo sopori terminum ponens, mandatorum coelestium hostem depelle, ne candida conversatio tecum habitantum fusca superveulentis contagione violetur. Illico divinis obsecutus imperiis hominem vocat, mentientem convincit, feriato ore male conscii omnia ejus gesta persequitur. Expavit deprehensus, cum flagitia sua recenseri videret ab homine, quæ sine teste humani generis commiserat: viaticum poposcit, fugam tremens apparavit: continuo tamen pedissequarem ultio comprehendit, et expiatum scelus patris morte nuntiavit. Ita sermo justi viribus carere non potuit. Interea sanctus vir per regiones fluitimas insidiatricis famæ linguis innotuit: quæ ne pareret de celebritate jactantiam, ante provisa sunt remedia, quam morbus adolesceret. Qui enim grandævus aut debilis, duce diligentia, non itineris illius transmeabat abrupta, cum dantibus valetudinem desiderii etiam ægritudines corpora non tenerent? Hac perterritus frequentia; ad secretiora eremi beatus Antonius creditur evolandum, ne singulorum devotio inamabilis arrogantiam mater existeret, et de multiformi gratia rigidioris propositi ruina nasceretur. Mox tamen recessus quem pendula rupes commendabat, electus est: in quo annis pluribus solus, et vere monachus vitam sine humani generis consorte transegit. Dabat feras pro sodalibus montana solitudo: mugitus ursi aliarumque belluarum minax innumuratio, pro blandæ confabulationis communiōne ponebatur. Denique ea tempestate ursus petulantior, gloriæ plus daturus, caules ipsius puberibus foliis lætiores, et quadam domino bilaritate gestientes, immani ingrediens contritione vastavit, ita ut nusquam de simplici fruge spes residua linqueretur: quem ille baculo mulcatum districtius abire præcipiens, testem virtutis suæ, et nuntium passionis ad alias ire bestias mox coegit: ut impleretur Domini fidelis pollicitatio, quæ sectatoribus suis totius veneni et omnium ferarum promisit obsequium. Rursus tamen gradienti ei per destinatum callem rugiens se fera suggestit: quam ille sola jussione turbatum iter fecit aperire; et occupata viæ claustra deserere. Sed ecce iterum alis pernicipibus, per proditiōnis suæ ordinem, Dei servum in quo loco degeret fama vulgavit; aliud de ipso, pro sententiarum varietate, diversis opinantibus. Tunc liquido patuit per occursum multiplices nihil obstare cupientibus; planari ardua, solidari scissa, pendentia non timeri. Sed potioribus insidiis, ne per arrogantiam hostis subriperet, fortiori consilio manus opposuit, ne jam grandævus perderet, quod inter tirocinia virtute servasset: acrius enim circa robustos diaboli certamen est, et majoribus copiis illos aggreditur, qui conflictus ejus experti roboris sudore domuerunt. Universa tamen secum

A ipse pertractans, brevi animum suum allocutione firmavit. « Quid agimus, mens adhuc mundani oneris fasce depressa, quam nondum ad auctorem suum corporeus carcer evomuit? non tibi certa est de perfectione fiducia, dum adhuc includeris fragilitate carnali: periculis plena sunt, quæ videntur esse tutissima: lenocinia hostis tui intelligis, dum universorum voce laudaris. Vide quantis labores insidiis: absconditum esse non licet, quod adimus: latebram nostram persecutio manifestat hostilis. Sanctorum petamus exercitum, et illam Lirinensis insulæ cohortem irriguo inquiramus ardore: quem solum hactenus pulsavit adversarius, timebit inter inimicam sibi multitudinem constitutum. Instructa præliis acies illa semper invigilat, et variis perfossum ictibus abigit infestantem: quot bella illis diabolus intulit, numerant tot triumphos: non metuunt quotiens adessa Satanam, ut dimicantes acuant, classico fuerit stridentē nuntiatum: semper eruditos et fortes reddidit quotidiana decertatio, quomodo prolixior pax solutos. » His dictis, dimissa fratribus cellula, quos ibidem prædicti amor congregaverat, apud Lirinum improvisus apparuit. Nuntiavit virum insignium meritorum facies jejunii pallore decorata. Nam dum secreti nitorem hominis splendidissima macies indicaret, non defuit actuum ejus præco consuetus: immaculatam conversationis ipsius speciem sub verborum abundantia et relationis ubertate describens. Mixtus grandævus et præcipuis gestorum suorum lampadam non minori intellexit igne rutilare: metuit est fomitis sui lucem, dum vidit alieni. Quasi inter ornamenta cœli et sidera pleno fulgore micantia, supervenientis astri claritudo societur; certant sine invidia: geminare radios, et per augmenta luminis speciem superare novitatis. Alia prolixiori crine faciem suam stella commendat; alia puriore: unam ditat potior flamma, nobilitat alteram per spatia nocturna sincerior. Sic Antonium nostrum per universas locorum mutationes a Christo veniens disciplina comitata est. Providit tamen, ne cui in illa nutrice sanctorum insula, cum præstaret meritis, præferri videretur honoribus: sciens in humilitatis radice plantatum ad centenos fructus assurgere. Blandus juvenibus, gravis maturis, doctus peritis, submissus existendo simplicibus, totam illam dominici gregis legionem distinctam acta, variatam gentibus, quasi unam animam in sua affectione collegit. Ibi biennio, se ipso potior, mundi istius sarcinam deponens, victor insidiarum quas antiqui serpentis parat astutia, diem nostrum et lucem præsentis sæculi perpetui luminis adoptione commutavit. Taceo qualiter vitam ipsius mortis claritudo signaverit, ne universa digerena, non tam veritatem narrasse, quam prædicti laudibus videar immoratus. Veluti si quis consitum lucem frondium densitate repererit; ex quo coronam ferro stringente subripiens, genium silvæ, dum præsumit parva, non amovet; melioribus equidem de Antonii nostri factis, quæ stylo non attingi, narranda servavi. Vincat forte eloquentiæ flu-

mine : nemo me circa illum superabit affectu. Habeat A gratiam beati hominis nemo præripiet, qui ad expli-
qui secutus fuerit, de peritiz messe jactantiam : mihi canda ejus bona primus accessi.

OPUSCULUM QUINTUM.

EUCARISTICUM DE VITA SUA.

In nomine Patris et Filii et Spiritus sancti.

Oraculum est scientissimi doctoris gentium (II Cor. xii, 9) quod pariat infirmitas nostra potentiam, et quod terrena contritione anima convalescat : cum virtus quæ de substantia carnis fluxerit, currat ad spiritum ; et dum laborfaciatio nostra celestem hominem, et in divinis locandam arce componit ad fœtigam spiritus ; si quando sine cultura aut messe sunt corpora, dulca est, et cum accesserit propter augmenta diminutio : ad divitem Dei gratiam pervenitur jejuna et sterili paupertate membrorum. Ergo tibi debetur post Deum, imbecillitas nostra, quod de rerum sublimium affectione surreximus. Votiva febris meæ necessitas, et exatio amplectenda medullarum, dederunt mihi et timere Deum de abitione ospitalis, et in ipso gaudere de roditu. Lætatur nunc in auctore nostro mentis sanitas procurata languoribus. Ubi est superbia divinæ salutis quæsitæ ludibrio ? ubi superciliatum, per quod omnium minus credebas esse rem propriam ? Repente deseruit te constantia roboris tui, et ægritudinis subiecta ponderibus elisa cervice jactuisti : postquam fugit prosperitas tua, seram meditata penitentiam, quod prævaveras, Dei nostri fuisse cognoscis. Gratias tibi, cœli moderator et coaditor, qui dispensatione subtili, et occultis miserendi itineribus, vias nostras et de afflictione componis, et ad virtutem perfectam pia laceratione nos reparas. Ad medicinam tuam venire, nisi suffragio vulneris, non valeamus : cum duritiam cordis assuescimus te perouitione mollire, et suggestionem terrenæ vilitatis nobili et dulcissima mœstiarum nostrarum passione comprimere. Ecce ego ille, qui in longum ducta mihi aëritate plaudibam ; qua dum perpeti fruere, quasi nulla intermissione solveretur, quærebam qualiter peccati stipendium mora veniret. Nam elevatus insanis successibus, poetarum me gregi, ignarus venerandæ professionis, indideram : delectabant carmina quadratis fabricata particulis, et ordinata pedum varietate solidata. Angelorum choris me fluxum aut tenerum peana miscobat : et si evanisset, ut essem clarorum versuum servata lege formator, sub pedibus meis subjectum, quidquid cœli legitur axe, cernebam. Ineptum diu volutavit vita mortalis, et certâ miseriarum cœcitas de falsa dicendi felicitate perextulit. Quotiens acclamantium flatibus propter religionem vertex nudatus intumuit, et mendacibus labiorum lusus illocebris, credidit amorem sui habitum pectoribus imperari ? Tu autem qui in cœlis habitas, irridebas me (Psal. ii, 4) : tu quem non

delinunt verba, sed puritas : tu apud quem sæpe muti loquimur, et clamantes tacemus. Sic dum me concinnationis superflue in rhetoricis et poeticis campis lepos agitare, a vera sapientia mentitam secutus abscesseram, nihil aliud cupiens, nisi auris vanæ laudationes aucupari. Erat orandi fastidium, dum perorandi tenebar cupiditate mercari. Infelix ego homo ! quis me separaret de corpore mortis hujus (Rom. vii, 24) ? gratia Dei, medicabilis morbi concessa ministerio. Nam ecce repente ad sedem animæ formidantis dolor ingressus, et secreta cordis hostili pavit incendio : tunc quidquid homo est jugi consenescebat ardore, et per aditus naturales coctio se interna rosebat. Nam dum e latebris suis pelleretur arrogantia, quamvis adhuc aliqua de superstitione, tamen jam de superstitio nihil habebam. Hoc solum remanserat de conscientia viventis, quod a te, Deus meus, sanari me posse confidebam, quem ad commotionem errore perduxeram. Nec tamen vasa-trix illa et magistra pestis latebat, viscerum immissa conclavibus : nec contenta velamine, totum me luridi coloris nube vestierat ; ut quidquid in cæteris passionibus medicorum quæritur digitis, hoc propositum pro correptione sui vulgus videret. Urebat amantes mel longa calamitas ; urebat inimicos : alios desperatio obitus mei, alios angebat instantia, conersa erat civitatis in studii divisione sententia. Interea me edax ignis interno vastabat officio, et continuis curantium nutriebatur studiis. Nam quasi morbos aleret, ita quidquid contra ipsos providebatur, accessit. Tunc illa sæcularis pompæ philosophia, Hippocratis et Galeni contrita subsidiis, ad adjutorium fidele se transtulit, aliquando sentiens mundi blandimenta vanescere, et humanis hominem præsidii non juvari. Jam duorum ferme mensium curriculum eladis hujus me sibi pressura submiserat. Jam remedium vice transitum præstolabar, et nihil suave de usura lucis istius recolens, abruptera moras, etsi cum peccati iturus fasce cupiebam. Expendite legentes quæ hic flagella, quæ tormenta me manserint : ut suppliciorum præsentium metu gehennæ penas expeterem, et ut ad illa immortalis camini et dirum anhelantis piacula festinarem. Sed non defuit mihi Dominus, qui mortificat et vivificat, deducit ad inferas et reducit (I Reg. ii, 6), majestate sua ille, cujus est promissio. Adhuc verba in ore tuo, *Et ecce adsum, dicit Dominus* (Isai. lii, 6, et lviii, 9). Nam cum unus se ex his qui assidebant mihi, et per singulos dies ditabant inæqualitatem meam dispendio facultatum, lassatum in uno codice *Relatio cursus vite sue* inscribebatur, Eucharistici nomen indidimus, Paulini Burdegalensis exemplo, qui ejusdem argumenti ac tituli carmen composuit.

¹ *Eucharisticum*] Liberatus gravi morbo Ennodius, gratias Deo, tum de reddita salute, tum de cæteris quæ in reliqua vita acceperat beneficiis, hoc egit opusculo : cui cum anepigraphum esset, nisi quod